

ÁSÓVAL AZ ŐSKÖKORI SZERSZÁMKÉSZÍTŐK NYOMÁBAN

HOMOLA ISTVÁN

Nem kezdek el e sorok írását úgy, hogy ne emlékeznék meg közös ismerőseinkről, Skofiról, Dr. Skoflek Istvánról. Köszönettel tartozom neki, szakmai segítségéért, biztatásáért. Neki köszönhetem Violával való a találkozásomat is.

A hetvenes évek végén eljutottam a Balaton partjára: Tihany község Gödrös nevű üdülő körzetében vettem egy telket. Természetesen már az érkezésem elején terepszemlét tartottam, majd elkezdtem Skofi biztatására „terepbejárni”. Nagyon izgatott a környék, tele volt jó, őskori településre alkalmas teraszokkal. És nemsokára jelentkeztek az én ősembereim is, helyesebben a kőszerszámaik, méghozzá egy szép levélhegy kíséretében. Úgy néztem, hogy ez öregebb őskőkori szerszám. Miután elkezdtem rendszeresen bejárni a lelőhelyet, gyűltek a kövek, majd az egészet elvittem Skofinak. Ő is nagyon belelkesült, majd felhívta T. Dobosi Violát.

Elvitte a köveket és megbeszélték, hogy lemegyünk Tihanyba, megnézzük a lelőhelyet. Fehérváron találkoztunk, mi Skofi terepbejáró Trabantjával mentünk. (Már "feltört", mert régebben kis orosz gyártmányú Rigájával járta a Gerecsét.) Itt találkoztam Violával, akivel szakmai kapcsolatam több mint harminc éve tart. Évtizedek alatt ástunk az ősember által lakott településeken, hóban-esőben, döglesztő melegben, „Ismerd meg hazád!” jelszóval.

A tihanyi volt az első közös munkánk. Violának sikerült pénzt szerezni az ásatásra, így már 1980. év nyarán vertük fel a nagy katonai sátrat, bár ez kérem nem volt valami egyszerű feladat, lévén hogy a sátor nagy volt, a telek meg kicsi. De azért csak elhelyezkedtünk. Berendeztük a sátrat, beraktuk a legendás szerszámládákat, köztük Vértess László hagyatékát, a „vasas ládát”. Ez egy vastag pántokkal körülvasalt, négyszögletes alkotmány volt, jókora súllyal. Eszembe jut Vértessnek a Kavicsösvény című könyve, ahol leírja, hogy tolt a szaktalicskájával a vértesszöllősi lelőhelytől az állomásig ezt a férfias szerszámos ládát, majd hogy esett be a kocsmába egy jó sörre. Azt tudni kell, hogy akkor még saját jégverme volt a vértesszöllősi kocsmának, ahol hűtött sört lehetett inni - igaz ritkán. (Ezt én jól tudom, mert én még nagyban horgásztam az Által-ér nevezetű patakban fokhagymás domolykóra).

A „vasas” mellett volt még két kemény nagy láda, tele mindenféle tartozékokkal: az iroda és egy mindenes. Hogy ezek mekkorák és mekkora a súlyuk, azt csak azok tudják, kik alkalmanként cipelték is ezeket. Ezekben a ládáknak minden megvolt, nem emlékszem olyan ásatásra, hogy ha valami tartozék hiányzott, ezekből ne került volna elő, amire éppen szükségünk volt.

Szóval, elindult az ásatás. Az ásómunkások: jómagam, és a fiam, az ő haverja, Mészáros Laci, Skofi tanítványa volt a gimnáziumból. Viola felügyelte az alkalmi munkásokat, nehogy kidobáljuk a köveket, mármint a kőszerszámokat.

Látogatónk is volt, egy nap lejött Skofi az említett Trabantjával és ő is ásott velünk. Megjött Viola férje is, akit titokban elneveztük Dobosi úrnak, ami aztán hosszú évekig megmaradt. Dobosi úr hozta az akkor még kicsi fiúkat Václavval, mármint a családi Skodával. A napi munka befejeztével aztán a fiammal kiegészülve nagy hancúrozást rendeztek a Balatonban.

Az ásatás kezdetekor az új és régi ásómunkásoknak évekig megszokott módon kötelező volt a „Baleseti okítás” meghallgatása. Ez nagyjából annyiból állt, hogy minden ásatás elején mindenkinek nyomatékosan meg lett mondva, hogy ne vágja fejbe a csákánnyal a haverját, és akkor se vágja hátba a lapáttal, ha az illető nem dolgozik kellő intenzitással. Az oktatás végeztével az egészet akkurátusan alá kellett írni. Ez azért

volt érdekes, mert itt vagy ott mindnyájan dolgoztunk és a bányában, vagy az üzemben ugyanezt minden egyes negyedévben elmondták nekünk. De az ásatás elején is elmaradhatatlan volt.

Ezután a munkakezdés reggel 7-kor, egészen délután 5-ig, közben reggeli, majd ebéd délben. Ha havazott vagy zuhogott, Viola akkor is megjelent 7 körül, mi pedig készen álltunk a munkára. Márpedig időnként havazott, zuhogott reggeltől estig. Ilyenkor a varázsládából előkerültek a nejlonzacskók, és akinek nem volt gumicsizmája ezzel csavarta be a cipőjét. Így legalább egy darabig nem ázott el a lába.

Szóval, ástunk Tihanyban, húztuk a kutatóárkokat, egyiket a másik után, de a telepet csak nem találtuk, pedig jó pár ígéretes kőszerszám került elő szórványként. Sajnos azonban, pont ott nem tudtunk ásni, ahol a telepet sejtettük, mivel kukorica volt rajta, zöldkárta pedig Violának már nem volt pénze.

Évek múlva a kutatóárkunk mellett vitték el a telefon- és a gázvezetéket és láttam, hogy a hajdani kukoricás alatt bizony több méter vastag lösz medence volt, két oldalt vulkáni tufával szegélyezve. Valószínű, hogy a telep még ma is ott van.

1980-ban azonban végül két hét után befejeztük az ásatást, ami egy pár szép kőeszközzel azért csak gazdagított minket. Ez volt az első ásatásom a Violával, és ekkor találkoztam először az általa megnevezett „Péntek-szindrómával”, mely ha nem is gyakran, de évekig kísérőnk volt az ásatások befejeztével.

Az ásatások általában úgy indultak, hogy a megbeszélthelyen találkoztunk hétfő reggel. Viola elindult a Nemzeti Múzeumból teherautóval, és megérkezett a színhelyre teljes felszereléssel. Mi ezt leraktuk, és a már leírt módon, a katonai sátor felállítása után indult a baleseti okítás, majd a munka. Ásatás befejeztével minden fordítva történt: lebontottuk a sátrat, becsomagoltunk mindent, és vártuk a Nemzeti Múzeum teherautóját. Megelégedetten beszélgettünk, emlékezve az ásatás szép napjaira, ha voltak. Nos, ezt tettük Tihanyban is. A gyerekek játszadoztak, mi beszélgettünk. Múlt az idő, mikor a Viola váratlanul felugrott, „Jézusmária!” felkiáltással, „már megint itt felejtettek!” És igen, elfelejtettek kocsit küldeni érte a Nemzeti Múzeumból.

Mi ott álltunk, sátor lebontva, felszerelés összepakolva és a kocsi sehol. Sebaj, gondoltam, a faluban volt egy lovas kocsis ismerősöm. Beszaladtam kocsival, megkértem, hogy jöjjön ki értünk, és fuvarozza be a szerelést, Violát, a férjeurát és a gyerekeket a tihanyi apátság vendégszobájába. Tudniillik az ásatás idején ott laktak.

Itt sajnos elkövettem azt a baklövést, hogy nem fotóztam le ezt a vonulást, így csak szóban írhatom le. Pedig a kép: a bakon Viola a gyerekekkel, a kocsin Viola férje, a felszerelés között nem akarom részletezni, de a Nemzeti Múzeum országon kívül elismert régésze, és az egyetemen oktató tanárember ilyen háttér előtt a fotógyűjteményem legszebb darabja lenne.

Így fejeződött be a Tihanyi ásatás.

A következő évben Viola Pilismaróton ásott, munkásai között a fiam és ezúttal vízilabdás barátja is ott dolgozott. Mikor meglátogattam őket, a környék azonnal megtetszett gyönyörű folyóterasaival együtt. Elhatároztam, hogy a terepbejárásaimat a Balaton partjáról átteszem a Duna partjára. Ettől kezdve kocsival, 50 cm³-es Rigámmal, később kis Jávával elkezdtem a Duna-teraszokat vallatni: Dunaalmástól Dömösig felváltva jártam a környéket.

Gyűltek a kőszerszámok, majd 1981 tavaszán elvetődtem Mogyorósbányára. Érdekes buli volt már a kezdet: Szarkás-pusztáról mentem Rigámmal a Duna felső teraszára, mikor a kihalt házak közül rám rontott vagy három nagy kutya. Lábamat föltettem a kormányra, hogy a kutyák ne érhék el, és amit a Riga teljesítménye bírt, teljes sebességgel (30km/h) felrobogtam Mogyorósbánya teraszára. Ott aztán szememszám elállt a látványtól: gyönyörű folyóterasz, alatta a falu, szemben az Öreg-kő hatalmas szikláival. Látva az igazi, lisztfinom lösz, éreztem, hogy ez az én helyem. Elkezdtem föl-alá járni a szántásban, mígnem az egyik helyen találtam egy kis obszidián szilánkot, aztán kis hulladékszilánkokat, a szerszámkészítés biztos nyomait. Ettől kezdve jártam vasárnap és hétköznap, mindig, amikor volt egy kis szabadidőm.

A környék csodaszép: maga a falu hosszan elnyúló völgyben fekszik, két oldalt jóval a házak felett húzódik a Duna terasza. A falu közepén nem utolsó sorban a falu nevezetessége, a Kakukk vendéglő fekszik. Röviden: megtaláltam a számomra az első igazi paleolit lelőhelyet. Mutattam a leleteket Skofinak, mondta: irány Viola. Így az az év jól kezdődött. Ráadásul Esztergom-Gyurgyalag lelőhelyen krumpliverem ásása közben előkerült egy gyönyörű, kb. 120 mm hosszú oldalélű nyeles vakaró, több különleges nyersanyagból készült szerszám kíséretében. Viola elhatározta a következő évben mind a két lelőhelyet megássa (Kövecses Varga Etelkával): tavasszal Mogyorósbányát, ősszel Gyurgyalagot.

A nyáron még elmentem Skofi Herman Ottó táborába Neszmélyen, ahol Rockenbauer Pállal beszéltek meg a Gerecséről készülő filmet. Ott találkoztam Skofival utoljára, augusztusban meghalt.

A következő év május 2-án indult az első Mogyorósbányai ásatás. Azt hittük, hogy az évnek ebben a szakában már nem kell félnünk az időtől. Tévedtünk. Olyan hideg volt, hogy az ásatásra menve befagyott a motorom karburátora, így lépten-nyomon meg kellett állnom, hogy kiolvadjon. Mikor odaértem, a munkások úgy segítettek le a motorról, mert nem tudtam magamtól leszállni. Akkor találkoztunk először azokkal a nyugdíjas bányászokkal, akikkel jó pár évig együtt ástunk: Babocsai Fülöppel, Trnka Fülöppel és a többiekkel. Ők lassan kiöregedtek, vagy betegek lettek és nem tudtak tovább ásni velünk, azonban Babocsai Fülöp állta a sarat velünk évekig.

Sok emberrel ástam együtt hosszú éveken keresztül, de ilyen fegyelmezett emberekkel nemigen. Reggel hétkor elkezdtek ásni, megreggeliztek nyolckor, ebédelték délben és ötig megállás nélkül dolgoztak. Munka közben beszélgettek, de a lapát soha nem állt a kezükben. Fülöp olyan jó érzékkel ástott, hogy általában ő találta ásás közben a legtöbb kőszerszámot. Nagyon összebarátkoztunk.

Az első szezón emlékezetes ásatás volt. Volt, hogy zuhogott a hó, vagy az eső. Viola csak úgy tudott rajzolni (májusban, kesztyűben), hogy a feje fölött tartottuk az esernyőt. Sajnos ez alkalommal sem a katonai sátor, sem a ládái nem voltak vele, így csak Fülöp alkalmi melegítő nedűjére szorítkozhattunk. Ilyen alkalmakkor más ásatásokon már előkerült a teafőző és a tea a „mindenes ládából”, a gázon megfőztük és mindjárt szebb volt a világ. Pláne, ha a szelvényben találtunk egy-egy szép kőeszközt is.

Mogyorósbányán pedig minden volt: kavics eszköz, tűzhely, okker, csak az álmunkat: a csodás Zsófit nem találtuk. Igen, a willendorfi Vénusz párját neveztük el előre is Zsófinak. Minden ásatást azzal a reménnyel kezdtük, hogy találunk egy ilyet, de végül csak nem került elő.

Két hét alatt lezajlott az első mogyorósbányai ásatás, de még hosszú évekig visszatértünk ide.

Következett a gyurgyalagi ásatás, ahol a telep a Duna középső teraszán, a Szamárhegy és a Duna vonalával szemben fekszik. Gyönyörű kilátás nyílt a Dunára. Az eszközök kitűnő nyersanyagból készült szerszámok voltak, és nagyon sok ékszerszíjat is találtunk. A telek gazdája a szerszámkamrájának aljára ásta a krumplis vermet, amiből az első leletek előkerültek. A bódét nem tudtuk elbontani, így hát körbe ástuk.

Az ásatás szeptember utolsó hetében kezdődött, és októberben fejeződött be. Az ásómunkások ezúttal: szerénységem és az én (Viola kifejezésével) szélfűtta haverjaim, a barlangászok. (Szabad időmben ugyanis ha úgy adódott, nemcsak a föld felszínén, hanem a föld alatt is ástam. Fölül ősemlék, alul barlangot, reménykedve, hogy egy jó ősemlék-lakta barlangot is találok. Tehát jó el voltam foglalva.) Kövecses Varga Etelka esztergomi régész már vette igénybe a barlangász társadalom alkalmi segítségét, így történt, hogy a haverjaim: Macska (tisztes néven Farkas Laci) és a barlangászok gyöngye, Jaki (tisztes néven Bauer Jakab) volt a brigád, megerősítve egy pár alkalmi beugróval.

Napközben ragyogó napsütés volt, de irgalmatlanul hideg éjjel. Mind a hárman sátorban laktunk. Viola és Etelka minden reggel Esztergomból jött az ásatás színhelyére, mi addig kiolvastottuk fagytól elgémberedett tagjainkat. Olyan hideg volt az éjszaka, hogy a sátor cövek nélkül is megállt, magában. Egyik éjszaka már 11 felé járt, mikor Macska átkiabált hozzám: „alszol vagy már megfagytál?” Mondtam, hogy még nem, de folyamatban van. A lényeg az, hogy nem tudtunk aludni a hidegben, azért kimentünk, tüzet raktunk és elkezdtünk paprikás krumplit főzni. Már befejeztük és evéshez készülődtünk, mikor a sötétből ránk kiáltott valaki, hogy mit keresünk itt. Az esztergomi volán főkönyvelője volt, és mondta, hogy olyan jó illat terjedt, hogy kénytelen volt az eredőjét megkeresni a sötétben. Megkínáltuk, erre ő hálából meghívott minket a bungalójába, saját gyártmányú ürmösbora kóstolására.

Na, bizony reggel hétre, mire visszaértünk, már nem fáztunk.

Következett Pilismarót, ahová, ugyanúgy, mint Mogyorósbányára, többször visszajártunk. Erre az ásatásra megjelent majdnem a teljes barlangász csapat. Itt ástott velünk először Horvát Kriszta, akit a Herman Ottó kör barlangászaiból örököltem. Tudott ásni velünk barlangban, és nyíltszínen is bármelyik fiúval felvette a versenyt. Egyetemi éve alatt is velünk maradt. Pilismarótnak, mint Mogyorósbányának is, különös varázsa volt. Ragyogó táborhelyünk volt a tetőn: itt is gyönyörű kilátás nyílt a Dunára, amelynek árterén, a gázlókon évszázadokon át jártak a Duna két oldaláról a rénszarvasok, szarvasok. A teraszra Basaharcról vezetett fel az út, két oldalról hosszan, erdővel szegélyezve. A Diósi-árokban, ennek a nagy vízmosásnak a két oldalán helyezkedtek el a vadásztáborok. Szébbnél szébb kőszerszámokat, nagy,

majdnem teljesen ép rénszarvas agancsokat ástunk ki. És jó időnk is volt: volt, hogy árnyékban majd ötven fokot mértünk. Mivel Violának csak késő délután ment a buszjárata Esztergomba, ásatás után jókat tudtunk beszélgetni: ez volt a szakmai továbbképzés. Úgy mesélt nekünk Vértesszőlősről, Vértesről, Skofiról, az előző ásatásairól és a kőszerszámokról, mint az egyetemen. Emlékszem, a József Attila szabadegyetemen hallottam először az előadását: lehetett tanulni tőle. Én azt szoktam mondani, hogy a mi ásatásainknak Buhhéja volt, mint a jó bornak a bor. Egyszer váratlanul megjelent a Nemzeti Múzeum főigazgatója, Fodor István. Éppen a déli ebédnél tartottunk. És kérem tisztelettel, egy üveg vörösbort tett az asztalra, szerintem hallotta hírét ásatásainknak.

Sajnos, a két vagy három hét nagyon hamar eltelt, pedig hát dolgoztunk keményen. Aztán jött az utolsó nap a péntek, a „péntek-szindróma”. Betemettük a szelvényt, lefényképeztük a helyét, utólagos reklamáció végett. Szétszedtük a nagy katonai sátrat, kihordtuk az irodát, kisöpörtük a fülbemászókat, amik minden ásatáson megtiszteltek bennünket. Aztán elhangzott, „Ugye jó ásatás volt...” és Viola felbontotta a záró pezsgőt, amit hozott magával. Ez majd minden ásatás végén megtörtént, kivéve, amit szétmosott az eső.

Aztán ültünk, és vártuk a Múzeum kocsiját. Volt már vagy két óra, mikor Viola felugrott: „Jézusmáriám, már megint itt felejtettek!” Na, futkosás, le az öregek otthonába, telefon, persze nem vette föl senki. Kiderült, hogy augusztus huszadika volt. Ráadásul a baj nem jön egyedül: míg tanakodtunk, beborult az ég, méghozzá úgy, hogy fekete lett az alja. Bár az ásatás alatt egy szem se esett, akkor zuhogni kezdett. Levetkőztünk fürdőruhára, felraktuk a szerelvényt a múzeumi kistraktor utánfutójára, és elindultunk zuhogó esőben az Esztergomi múzeumba. Sanyi a traktor ülésén, én a szerelvény tetején tartottam a vezető feje fölött az esernyőt. Mint Vanek úr a Pizkos Fred a Kapitányban. Az augusztus 20-át ünneplő közönség nagy röhejjel fogadott bennünket Esztergomban, de nem törődtek velük. Igaz, hogy egy jó világítás vörösbort növelte önbizalmunkat.

Aztán mentünk tovább, a jelszó: „Ismerd meg hazánk ősember által lakott településeit!” volt.

Verseg, Nadap, Püspökhátvan, Jászfelsőszentgyörgy, Megyaszó-Szelested, Parassapuszta, Acsa. Legvégül Tata-Porhanyóbánya és számomra nem utolsósorban Mogyorósbánya zárta a sort. Ebből három lelőhely: Verseg, Püspökhátvan és Acsa volt emlékezetes. Verseg tele volt nagyon szép obszidián szerszámokkal, Püspökhátvanon hidrokvarcit, Acsán pedig kvarcporfir alapanyagú szerszámokat ástunk ki. És mind három lelőhelyen szó szerint szétáztunk. Püspökhátvanon a második ásatás szeptemberben, októberben zajlott és a hidegben itt is megállt a sátor, tartó nélkül. Változatosan esett eső és hó. „Nyalka” aszódi fiúkkal ástunk, kemény fickók voltak. Kellott is, mert olyan kemény talajt bontottunk, hogy a spakli elhajlott benne.

Táborunk a falu felett olyan 200 méter magasságban lehetett, a gerincen. Ide kellett felvinni az irodát, a katonai sátrat és minden ásatási felszerelést. Aki nem vitt katonai sátoztartó csöveket, az nem is tudja, hogy miről beszélek.

Ástunk, tüzeltünk, Viola teát főzött, szóval melegítettük magunkat, sajnos az ásatás eredménye nem volt valami fényes. Aztán következett a „péntek szindróma”. Egész nap zuhogott, már a megelőző napokon is, de a végén csak úgy ömlött. A múzeumi kocsit csak az úton tudott megállni. Bőrig ázva, a végén már fürdönadrágban, gumicsizmában csúszkáltunk lefelé a hegyről. Felpakoltunk, majd irány az aszódi múzeum. Szerencsére az igazgató úr ismerte a helyzetet és jóféle kisüsti pálinkával várt bennünket.

A következő esztendőben visszatértünk a lelőhelyre. A TSZ-ben kellett jelentkeznünk, ahol értesítették a vadászokat érkezésünkről, mivel vadászati szezon volt. Elhatároztuk, hogy míg Viola és Balogh Éva, akkori aszódi régész bent tárgyalnak, megfűzzük az agronómust, hogy adjon egy traktort, és vigye fel a málhánkat a hegyre. Igen elcsodálkozott, hogy miért kell nekünk traktor, mivel sima földúton kocsival is fel lehet menni, a hegyet megkerülve. Ezen aztán mi is elcsodálkoztunk.

Kivételesen végig jó időnk volt. Emlékezetes volt, hogy itt ünnepeltük Viola 50 éves születésnapját: készítettünk egy csokrot, és feldíszítettük általunk gyártott kőbaltával és kőszerszámokkal. Szerényen, de azért pezsgőnk is volt.

Az ásatáson szép szerszámokat találtunk, egy nagy mamutfogat, de sajnos az igazi telep még itt is a föld alatt van.

Parassa-pusztán is kétszer voltunk. Zuhogó eső fogadott bennünket, a múzeum kocsija sem tudott felmenni az ásatás helyére, így Markó Andrással vittük a sátor tartozékait. A kocsimmal csak idővel, sikerült felmenni, amúgy nekifutásból, amikor egy kicsit megszikkadt az út.

Érdekes hely volt. Az Ipoly második teraszán, az erdőszélen volt az ásatás. Körülöttünk nagy rét volt, lovak legeltek rajta. A pusztát egy utánfutó, benne a lovakat őrző lakó, egy artézi kút és két kutyas képviselte. Nem messze tőle, fut a szlovák határ, mellette egy barátságos vendéglővel. Több kutató árkot húztunk, mindegyikben volt jó pár kőszerszám, de a telepet itt sem értük el. Az ásatás végén aztán megint elért bennünket a szokott vendégmarasztaló eső, a lejtőn pataként folyt lefelé az esővíz. Violának kiálltak a főútra, hogy leállítsák a forgalmat, majd én, behúzott kezifékkal csúsztam ki az útra. Következő évben már Viola Marci nevű fiának egyetemista haverjával egészült ki a csapat. Viola férje (aki Dobosi úrból időközben Gyulává lett) is velünk volt, a Nepomuki Szent János szobrokat hajtotta a határ két oldalán. És bizony, az iszonyú melegben egyszer hozott egy rekesz táj-jellegű málnát és sokszor meglepett bennünket egy-két üveg hideg sörrel. Mert ez alkalommal igazi meleg volt és csak estére hűlt le a levegő, de akkor előjöttek a szúnyogok és a böglyök. Az ő révükön szereztem magamnak sok éjszakán keresztül egy ragaszkodó barátot, a Dodi nevezetű csikót. Történt egyszer, hogy vízért voltam a kútnál, mikor visszafelé jöttem, elélem állt ez a megtermett állat és rám meresztette a nagy, kugligolyó-szerű szemeit: az arca tele volt böglyökkel. Mondom magamban: nem hagyom, hogy szívják a vérét, egy fűcsomóval letöröltem arcáról a vérszívókat, erre örök barátságot kötöttünk. Ez abban nyilvánult meg, hogy éjszakánként fölkeltem. Sátorban aludtam, mire a legszebb álmomban a patájával kezdte döngetni a sátrat. Ez a szeretet minden éjjel megismétlődött. Ki kellett mennem a sátorból, és elijeszteni. Már féltünk, hogy ilyen játszás alkalmával beleesik a kutatóárokba. Egy másik alkalommal Violának a hét végére, terített asztalt készítettek. Volt azon uborka, paradicsom, nyitott konzerv, szóval minden jó. Mikor megjelent a Dodi, egyenesen a sátorba tartott. Megijedt mindenki az asztalnál, így egyedül maradt és nosza neki, elkezdett falatozni. Hiába kiabáltunk nem volt hajlandó továbbállni, míg mindent meg nem evett.

De a legszebbek a szalamandrák voltak. Reggelenként jó pár darabot raktunk ki az árkainkból. Indultunk haza, de a Dunán nagy áradás volt. Szerencsénk volt: Vácon az utolsó komppal sikerült átjutnunk a túlpartra.

Több éven keresztül dolgoztunk Tatán, hogy kitakarítsuk a szeméttől a nemzetközileg is ismert, százezer éves neandervölgyi telepet. Kormos Tivadar által 1910-ben felhagyott, majd Skoflek István által 1958. évben újra felfedezett telep igen szégyenteljes állapotban volt. Mikor Vértes Lászlóval abbahagyták az ásatást, vasráccsal lezárták és drótkerítéssel körbekerítették. Ezt később tönkretették, hajléktalanok beköltöztek a lelőhelyre, az egész környék tele volt szeméttel. Erre kapott a Tatai múzeum régésze Cseh Julianna pár forintot, és többedmagunkkal éveken át rendbe tettük a lelőhelyet Viola vezetésével. Horváth Krisztinával felváltva dolgoztunk Tatán és Mogyorósbányán. A kihordott üledéket, amely a tetőről vagy az oldalakról az évek alatt lepusztult, átszapoltuk, a csigákat, kisemlős csontokat kiválogattuk. Horváth Krisztina ebből készítette egyetemi szakdolgozatát, Dobosi Viola segítségével.

Számomra Mogyorósbánya a magyarországi felsőpaleolit lelőhelyek csúcsa. Mikor elkezdtük Tatát ásni és megismertem a kavicseszközöket, akkor értettem meg, hogy Viola mért nevezte el kavicsgravettinek a mogyorósi szerszámokat. Mint szerszámkészítő itt jöttem rá igazán, hogy ezek a vadászok mennyire értették és készítették céltudatosan szerszámaikat egy műveletre, fűrásra, faragásra, vésésre. Ezért mentem ásatásról ásatásra Violával, hogy minél több érintetlen szerszám kerüljön a kezembe.

Igazán jó ásatások voltak, következne a pezsgő. A rénszarvasos triko, a rénes zászló még megvan, és én reménykedem, hogy Gyulával még felhúzzuk Violát egy ásatásra, vagy lemegyünk a Kakukk vendéglőbe egy jó sörre ásatás után. És most következik (felemelt mutatóujjal), hogy „STOP! Most álljunk meg! „

Amit leírtam, csak a töredéke a harminc évnél több közös munkánknak. Oldalakba telne még leírni, amit kihagytam. Eltelt az időnk, mint azoknak, kiknek a múltját a föld alól kutattuk.

És most már a tiszteletkör következik:

Kívánok jó egészséget, sok unokát, értelmes, hosszú nyugdíjas éveket, hogy legyen időd megírni, a beígért

FELSŐ PALEOLITIKUM MAGYARORSZÁGON című könyvet

SZERZŐ : Dr. DOBOSI VIOLA

1. ábra: Tihany, Gyula, Gergővel és Marcival.
Meg jó magam a fiammal.

2. ábra: Tihany, Viola

3. ábra: Tihany, Viola, Skofi, és tanítványa.

4. ábra: Püspökatvan, halászlé

5. ábra: Mogyorósbánya, májusi hó

6. ábra: Tata, Porhanyó

